

V.

Státní a jiné veřejné dluhy rakousko-uherské.

1. Vývoj státních dluhů rakouských před vyrovnáním s Uhrami v r. 1867.

Státní dluhy rakouské ve století osmnáctém po většině byly uzavírány prostřednictvím bankovního ústavu pod správou státní, t. zv. „Wiener Stadtbank“. Původně musila býti povolována vysoká procenta (až přes 6 $\frac{0}{0}$), ale po ukončení sedmileté války zlepšil se úvěr monarchie do té míry, že r. 1765 přikročeno bylo ke konverzi celého státního dluhu na 4 $\frac{0}{0}$ ní, což se také po většině podařilo. Z celého bankovního dluhu („Wiener Stadtbancoschuld“) 107 $\frac{3}{4}$ mil. zl. konv. měny — [1 zl. konvenční měny = 2·10 K; v následujícím budou zl. rozuměny vždy zlaté konvenční měny až do r. 1858, po roce 1858 pak to budou zl. r. m., kde 1 zl. r. m. (rakouské měny) = 2 K.], — bylo tak 107 mil. zl. konvertováno r. 1766 v dluh 4 $\frac{0}{0}$ ní. Také ostatní dluhy (kromě zahraničních emisí) byly konvertovány v 4 $\frac{0}{0}$ ní dluhopisy. Ovšem některé z těchto posledních konversí byly pouhým snížením úroků provedeným pod nátlakem, že totiž věřitelům nic jiného nezbývalo než svoliti. Věřitelé mohli si totiž buď voliti nové 4 $\frac{0}{0}$ ní dluhopisy nepodrobené dani nebo podržeti staré, na které hned uvalena byla daň tak vysoká, že nenesly více než 4 $\frac{0}{0}$, a které kromě toho nebyly chráněny ani proti daním příštím. Také stavovské dluhy v obnosu 27 mil. zl. byly na 4 $\frac{0}{0}$ ní konvertovány.*)

*) Podrobnou historii o státních dluzích rakouských zvláště ve starší době podal v. Mensi v „öst. Staatshandwörterbuch“.

Další díla o tom jsou:

Josef R. v. Hauer: „Beiträge zur Geschichte der österreichischen Finanzen“ 1848.

Státní dluh, který v r. 1765 obnášel již na tehdejší dobu značnou sumu téměř 267 mil. zl., redukoval se konversemi a splátkami do r. 1777 na 252.6 mil. zl. skoro napořád s 4⁰/₀ úroků. Ale po r. 1777 vzrůstal tento dluh stále, hlavně ve válečných letech a na sklonku století 18. dosáhl již výše 605¹/₃ mil. zl. s ročním úrokem asi 27⁷/₈ mil. zl. Úrokovací míra je tedy průměrně 4.6⁰/₀ a půjčky výše než 4⁰/₀ní již převládají. Úroky placeny byly napořád jen bankovkami, jichž cena stále klesala. Koncem r. 1810 obnášel státní dluh 658¹/₄ mil. zl. s úrokovým břemenem 39³/₄ mil. zl. ovšem již jen v bankovkách vyplácených.

Jak tehdy státní úvěr byl ořesen, toho dokladem jsou ceny státních dluhopisů 5⁰/₀ních („Wiener Stadt-Banko-Obligationen“).

Byly totiž	kurs obligací v bankovkách	kurs stříbra v bankovkách	kurs obligací ve stříbre
v lednu 1799	72 ¹ / ₂ ⁰ / ₀	103 ³ / ₈	70.1 ⁰ / ₀
v červnu 1799	70 ¹ / ₂ ⁰ / ₀	107	65.9 ⁰ / ₀
v červnu 1800	75 ¹ / ₂ ⁰ / ₀	115 ¹ / ₂	65.3 ⁰ / ₀
v červnu 1801	92 ⁰ / ₀	115 ¹ / ₄	79.8 ⁰ / ₀
v lednu 1802	98 ¹ / ₃ ⁰ / ₀	119 ³ / ₄	82.1 ⁰ / ₀
v lednu 1803	93 ⁵ / ₈ ⁰ / ₀	130 ⁵ / ₈	71.7 ⁰ / ₀
v červnu 1804	94 ³ / ₈ ⁰ / ₀	134 ³ / ₄	70.0 ⁰ / ₀
koncem 1805	75 ¹ / ₃ ⁰ / ₀	150	50.2 ⁰ / ₀
koncem 1809	85 ³ / ₈ ⁰ / ₀	406	21.3 ⁰ / ₀
koncem 1810	100 ¹ / ₃ ⁰ / ₀	960	10.5 ⁰ / ₀

Měna (bankovková) papírová klesla počátkem r. 1811 pod ¹/₁₀ původní své ceny, od které ještě v r. 1799 se jen nepatrně lišila. Je zřetelné, že z této devalvace papírových peněz nemohlo se jinak již vyvážnouti, leč jen doznáním státního finančního úpadku, ke kterému říši nutně přivedlo stále vydávání nových papírových peněz. Úpadek konečně přiznán byl také zákonem; patentem ze dne 26. února 1811 bylo prohlášeno, že 500 zl. v bankovkách („bankocetlich“) = 100 zl. v nových papíro-

Adolf Beer: „Die Finanzen Oesterreichs im XIX. Jahrhundert“ 1877.

Conte de Mülinen: „Les finances d' Autriche“ 1875. a pro novější dobu „Finanzieller Compass“ a publikace komise říšské rady pro kontrolu státního dluhu („Staatsschuldencontrollcommission“).

vých penězích — (t. zv. „vídeňské měny“, „Einlösungsscheine“, odtud pojmenování těchto peněz „šajnu“, — které později měly být směněny za stříbrné. Ovšem ke směně „šajnu“ za stříbrné zlatníky nadošlo, nýbrž i tyto nové papírové peníze klesly občasné až pod 30% ceny ve stříbre a konečně i zákonitě po r. 1818 ustáleny tak, že 250 zl. vídeňské měny = 100 zl. konv. měny ve stříbre. Tím tedy po r. 1818 ustálena byla redukce bývalé papírové měny v „bankocetlích“, že 1250 zl. v „bankocetlích“ = 100 zl. konv. ve stříbre.

Jelikož cena státních dluhopisů koncem r. 1810 klesla na $10\frac{1}{2}\%$ původního nominalního obnosu, bylo přirozené, že i placení úroků bylo podobně redukováno. Patentem ze dne 26. února 1811 přepočítán veškerý státní dluh na 5% úrokovou míru (poměrně dle své původní úrokové sazby) ve výši 710.37 mil. zl. (kromě 16.284 mil. zl. ve stříbre, které se dále vypláceti měly neztenčeny ve stříbre). Z tohoto dluhu úroky redukovány byly na polovici (na $2\frac{1}{2}\%$), ale i dále platily se papírem, totiž zlatými vídeňské měny. Obligace původně (v 18. století) 5 zl. ve stříbre úrokována nesla od 1811 již jen $2\frac{1}{2}$ zl. vídeňské měny a tedy pozdějším ustálením této měny po r. 1818 byly úroky vypláceny již jen pětinou totiž 1 zl. ve stříbre ($2\frac{1}{2}$ zl. víd. měny = 1 zl. ve stříbre). Přiznání tohoto bankrotu mělo v zápatí stoupání ceny kursovní. Kdežto státní dluhopisy 5% koncem roku 1810 byly prodávány za $10\frac{1}{2}\%$ ve stříbre, byla jich cena v březnu 1811 po bankrotu $39\frac{1}{2}\%$ zl. víd. měny, která tehdy měla faktický kurs asi 150 zl. víd. měny = 100 zl. ve stříbre. Možno tedy předpokládati kurs obligací těch ve stříbre $26\frac{1}{3}\%$, $2\frac{1}{2}$ krát asi vyšší než před prohlášením státního úpadku. Patrně doznání faktické insolventnosti zlepšilo a náramně jen upevnilo ceny dluhopisů státních.*) Také rentabilita

*) Později sice následkem válečných zápletek a stálého rozhojňování papírových peněz cena dluhopisů klesala, ale na stupeň koncem r. 1810 přece neklesla. Tak byla cena jejich:

	ve víd. měně	kurs stříbra ve víd. měně	cena dluhopisů ve stříbre
koncem 1811	$32\frac{1}{8}$ zl.	217	asi 15%
" 1812	$22\frac{1}{2}$ "	137	" $16\frac{4}{10}\%$

těchto dluhopisů byla přiměřena; když $2\frac{1}{2}\%$ zl. víd. měny úroků se prodávalo v březnu 1811 za $39\frac{1}{2}\%$ zl. víd. m., jeví se tu roční úrokování $6\frac{1}{3}\%$.

Proto je nepochopitelné, jak později rakouská finanční státní správa rozhodla se onu redukci úroků odčinit. Majitelé státních dluhopisů dávno již důkladně státní bankrot před jeho prohlášením eskomptovali, jak to vidno již z cen těch úpisů — (před bankrotem byla cena asi $10\frac{0}{0}$ ve stříbře, po jeho prohlášení stoupla přímo rapidně na $26\frac{1}{3}\frac{0}{0}$!). — Nicméně rakouská finanční správa v r. 1818 myslila, že musí svým věřitelům dáti aspoň částečné dostiučinění a navrátiti jim něco z úroků dříve ztenčených. Toto hnutí svědomí však bylo by jen vysvětlitelné, kdyby papíry byly zůstaly v rukou původních skrácených věřitelů. Ale za všeobecného poprasku, který nastal již dávno před r. 1811, přešly papíry ty po většině do rukou spekulantů, jak už tomu nasvědčuje jich neobyčejně nízká cena v r. 1810 (něco přes $10\frac{0}{0}$ ve stříbře). Těmto spekulujícím nabyvatelům, kteří tehdy mysli, že kupují úpisy téměř bezcenné, dostalo se pak neočekávané náhrady tím, že postupně dluhopisy ty uváděny byly v původní požitky.

V r. 1818 byl starý dluh (před r. 1811 vydaný) redukován již na $549\frac{3}{4}$ mil. zl., které přepočteny na $5\frac{0}{0}$ ní úrokovou míru činily 488·2 mil. zl. víd. měny s ročním úrokem $2\frac{1}{2}\frac{0}{0}$, asi 12·205 mil. zl. víd. měny podle pozdější relace tedy 4·8802 mil. zl. konv. měny; dle tehdejší skutečné ceny papírových peněz jen asi $3\frac{3}{4}$ mil. zl. ve stříbře). Tento dluh byl (patentem ze dne 21. března 1818) rozdělen ve 488 serií po 1 mil. zl., z nichž každoročně 5 serií vylosováno a uvedeno bylo v původní neztenčený $5\frac{0}{0}$ ní důchod úrokový v konvenční měně a 5 serií bylo skoupeno každoročně za kursovní cenu na peněžním trhu. Tak během 48 až 49 let měl celý tento dluh

	ve víd. měně	kurs stříbra ve víd. měně	cena dluhopisů ve stříbře
koncem 1813	$39\frac{7}{8}\%$ zl.	183	asi $21\cdot8\frac{0}{0}$
" 1814	58 "	228	" $25\cdot4\frac{0}{0}$
" 1815	$70\frac{1}{2}\%$ "	351	" $20\cdot1\frac{0}{0}$

Později kursy ještě mnohem více vystoupily, arci následkem částečné restituice úroků.

býti buď skoupen (z polovice) nebo uveden na původní úrokový požitek. Jak tím cena dluhopisů stoupala, vidí se z kursů jejich:

Koncem roku byla cena $2\frac{1}{2}\frac{0}{10}$ ní obligace 100 zl. vídeňské měny, (která tedy nesla pouze 1 zl. konv. měny úroků), ve zlatých ve stříbře.

1816	1818	1820	1829	1835
22·4 zl.	29·5 zl.	32 zl.	$59\frac{1}{4}$ zl.	$66\frac{1}{2}$ zl.

a to jen následkem oněch slosování a skupování obligací na trhu. [Je viděti, že k nákupu 5 serií ročně bylo na př. v roku 1835 už nutno vydati 3·325 mil. zl. ve stříbře]. Tím zbytečně zvyšovány úroky a k nákupu oněch 5 serií každoročně při stálých ohromných deficitech bylo nutno ustavičně nové půjčky dělati. Podobné pošetilosti svět před tím ani potom neviděl; tím spíše ne, že k tomu stát nebyl nikým nucen a svůj špatný úvěr si tak nejen nespravil, nýbrž jen dále poškozoval, zabředaje do stále nových dluhů a do finančních nesnází.*)

Dosah dekretu z r. 1818 o restituci úroků pro starý dluh byl dalekosáhlý. Plán slosovací s restitucí úroků,

*) Že tento úsudek o moudrosti „předbreznové“ rakouské správy finanční není načisto příkrý, proto dokladem slova rakouského diplomata „conte de Müllinen“ (byl velvyslancem v Paříži) v citovaném díle: „Les finances de l'Autriche“ (1873) na str. 4.: „... Poussé par un scrupule de conscience, par un excès d'honnêteté, on décida en 1818 de désintéresser en partie les victimes de la banqueroute de 1811 et l'on gréva par là l'Etat d'une dette considérable sans atteindre le but que l'on visait. En effet les anciens possesseurs de créances sur l'Etat, trop heureux de sauver au moment de la catastrophe quelques épaves de leur fortune, les avaient cédées à vil prix à des hardis spéculateurs et ce sont ces nouveaux détenteurs des obligations de l'ancienne dette qui parvinrent à se faire indemniser par un gouvernement trop paternel pour être judicieux“. A na str. 101 dodává: „... L'expiation n' a eu qu' un tort, celui d' être tardive et de profiter par là non pas aux détenteurs de l' ancienne dette en 1811 mais aux spéculateurs qui les avaient achetés au lendemain de la catastrophe. Car le crédit de l' Autriche après avoir subi une grave atteinte en 1811 se serait bien plus sûrement relevé, si ses gouvernements avaient su équilibrer ses budgets au lieu de léguer aux générations futures un fardeau croissant toujours et qui à un moment donné a failli anéantir sous son poids toutes les forces vives du pays. Par l' expiation de 1818 l' Autriche s' imposa un sacrifice regrettable à un double point de vue. Il ne fut d' aucune utilité à ceux qui devaient en tirer bénéfice et au lieu de neutraliser dans ses suites l' acte de 1811 il les aggrava en obérant les finances de l' Etat.“

se současným skupováním 5 serií ročně byl správně do-
držován až do r. 1848, tak že 159 mil. zl. bylo uvedeno
na 5⁰/₀ní úrok (tedy z 1 zl. konv. měny na 5 zl. konv.
měny ve stříbře) a 156.2 mil. zl. bylo na burse i jinak
skoupeno. [Obligace ty byly po většině později zničeny.]
Po r. 1848 sice obligace na trhu kupovány už nebyly,
ale byly slosovány a uváděny dále v původní úrokový
požitek, tak že r. 1868 veškerý starší dluh byl převe-
den buď v původní neztenčený 5⁰/₀ní úrok (asi 352 mil.
zl.) nebo byly úpisy jeho zničeny (136 mil. zl.). Tím
bez jakéhokoli užitku a bez úhrady všeliké bylo na stát
uvaleno zcela zbytečné roční úrokové břemeno přes
14 mil. zl. (postupné zvýšení úroků o 4⁰/₀ z dluhu 352
mil. zl.) a zbytek musil býti skoupen zajisté asi za 80
až 90 mil. zl. (za 136 mil. zl. dluhopisů zničených), což
vyžadovalo opět silně přes 3 mil. zl. ročních úroků.
Tedy stálé obtížení rozpočtu státního dosáhlo do roku
1868 nejméně ročně 17 mil. zl., které sice se daní ku-
ponovou v r. 1868 zavedenou redukovalo asi na 15 mil.
zl. ročně, ale nicméně břímě to i v této výši je hrozné,
když se ví, že převzato bylo pro nic za nic z pouhé
hlouposti.

Po skončení válek napoleonských nesla se především
snaha vlád vídeňských k nápravě papírové měny. Hned
r. 1815 emitována půjčka 2¹/₂⁰/₀ní s podmínkou, že za
100 zl. víd. měny dostala se obligace 100 zl. konv. měny
2¹/₂⁰/₀ní. Poněvadž kurs papírových peněz byl současně
asi 30 zl. stříbra = 100 zl. víd. měny, sůrokovala se
půjčka ta 8¹/₃⁰/₀ ročně, k čemu pro věřitele přistupo-
vala výhoda, že cena půjčky poroste. [Cena 2¹/₂⁰/₀ních
dluhopisů vystoupila již v letech 30 tých minulého století
přes 50⁰/₀.] Ale podmínky ty nebyly o nic horší nežli
jak jsme je seznali při současných výpůjčkách fran-
couzských ano i pruských.

Hůře tomu bylo při 1⁰/₀ní půjčce z r. 1816, kde
papírové peníze vídeňské měny byly zaměňovány za
bankovky ve stříbře, které hned hotově stříbrem byly
vypláceny a k tomu byly přidávány ještě obligace 1⁰/₀ní
na konv. měnu (za 140 zl. víd. m. dostal věřitel 40 zl.
ve stříbře a dluhopis 100 zl. ve stříbře na 1⁰/₀). Podle

současných kursů papírových peněz dostávaly se tu obligace ty téměř zadarmo. Půjčky té vydáno bylo hned 34·8816 mil. zl. konv. m. i musilo se velmi záhy ustati v upisování, jelikož se nedostávalo stříbra k výplatě papírových peněz. — Téhož roku (1816) za starý dluh ve vídeňské měně s určitým doplatkem v papírových penězích dostali věřitelé 5⁰/₀ní obligace ve stříbře. Těch obligací 5⁰/₀ních vydáno za 126·8085 mil. zl. ve stříbře s ročním úrokem 6·340425 mil. zl. ve stříbře a vyměnilo se tak 131·439 mil. zl. víd. měny a stejný asi obnos (126·8 mil. zl. víd. m.) v obligacích starého (2¹/₃⁰/₀ního) dluhu. Poněvadž na vyměnění obligace starého dluhu se platilo jen asi 3·17 mil. zl. víd. měny úroků a protože papírové peníze měly současně tržní ceny asi 30 zl. ve stříbře = 100 zl. víd. měny, je patrné, že na onen starý dluh byl úrokový náklad 3·17 mil. zl. víd. m. = 0·951 mil. zl. ve stříbře, i že břímě úrokové novým dluhem se zvětšilo asi o 6·340—0·951 = 5·389 mil. zl. ve stříbře. Za to se dostalo z oběhu 131·439 mil. zl. víd. m. = 39·43 mil. zl. ve stříbře. Bylo tedy takovým způsobem vypůjčeno na 538·9 : 39·43 = 13²/₃⁰/₀. Zajisté byly to úroky více než lichvářské. I kdybychom předpokládali teprve později ustálený poměr mezi měnou vídeňskou a stříbrnou (2 zl. víd. m. = 100 zl. ve stříbře), což dle tehdejších kursů není nijak přípustno, vyšla by tu ještě úrokovací míra asi na 10⁰/₀ ročně.

Následkem bankrotu v r. 1811 nemohla se finanční správa rakouská o úvěr ucházeti v cizině. Nicméně v r. 1818 podařila se větší půjčka v cizině (u bankovní skupiny „Baring-Bethman-Parish-Geymüller“). Ale za jakých podmínek! Na půjčku 5⁰/₀ní 50 mil. zl. ve stříbře bylo hotově vyplaceno 65¹/₆⁰/₀ a tedy úrok (bez ohledu na budoucí kursovní zisk) povolený byl 500 : 65¹/₆ = 7·7⁰/₀. To by pro tehdejší poměry nebyly zrovna nejtěžší podmínky, ale při tom se rakouská vláda zároveň zavázala, že starší zahraniční dluhy (v Nizozemí a ve Frankfurtě vydané) obnosem 56·6 mil. zl. redukované 1811 na ročních 1¹/₄ mil. zl. úroků bude úrokovati zase vyšším původním procentem. Koncesi tu sluší nejméně odhadovati na 25 mil. zl. konv. měny,

jak to A. Beer vypočítává.*) Podle toho k opatření hotových asi 32·58 mil. zl. ve stříbře bylo nutno povolit 50 mil. zl. 5⁰/₀ního dluhu a 25 mil. zl. náhradou za zvýšené úroky starších půjček. Tím však stoupla míra úrokovací na 11¹/₂⁰/₀ ročně. K tomu měla okolnost ta v zápětí také nešťastný dekret z r. 1818, kterým navaleno hrozných nových dluhů monarchii, aniž se za to sebe menší ekvivalent dostal!

Podobnou falešnou velikomyslností vyznamenala se tehdejší vídeňská vláda ještě v listopadu r. 1823, když převzala na svůj účet část anglického dluhu, t. zv. „Austrian loan“ 5⁰/₀ní dluh 30 mil. zl. (na který jen 75⁰/₀ hotově splaceno od věřitelů). Anglická vláda opravdu hotovými penězi zakládala vládu rakouskou za válek napoleonských, ale byly to skutečné válečné subsidie, které Angličané také jiným státům poskytli, aniž doufali tehdy a chtěli, aby jim kdy byly splaceny. Rakousko, které tehdy za tak tvrdých podmínek si vypůjčovalo, bylo dosti hrdé a považovalo se za dosti bohaté, aby mohlo tak značný obnos bohaté Anglii věnovati. Že za anglické zájmy dříve naše vojska vlastně byla potírána a že se monarchie z té příčiny krvavě zadlužila, na to se arci zapomnělo. —

Dluhy, které po roce 1815 vydávány byly v 5⁰/₀ních úpisech na zl. konv. měny, sluly „metalliques“ a k nim počítány i dluhopisy staršího dluhu uvedené v původní neztenčený úrok. Podobně nové „metalliques“ byly na 5⁰/₀ vydány:

	nominalně mil. zl.	kurs emisní	skutečné procento úroků
1823	36.—	82 ⁰ / ₀	6·1
1826	15.—	87 ⁰ / ₀	5·75
1831	37·5	80 ⁰ / ₀	6·25
1832	57·144	84 ⁰ / ₀	5·95
1833	40.—	88 ¹ / ₂ ⁰ / ₀	5·65
1841	38·461	102 ⁰ / ₀	4·9
1843	40.—	106 ⁰ / ₀	4·72

*) A. Beer: „Die Finanzen Oesterreichs im XIX. Jahrhundert“ str. 108—110.

	nominalně mil. zl.	kurs emisní	skutečné procento úroků
1847	23.—	103 ⁰ / ₀	4·85
1847	*24 ¹³ / ₁₆ (v 2 ¹ / ₂ ⁰ / ₀ dluhopisech)	103 ⁰ / ₀	4·85

Vedle toho vydávány byly dluhopisy 4⁰/₀ní a 3⁰/₀ní:

v roku	nominalní úrokování	nominalně mil. zl.	emisní kurs	skutečné proc. úroků
1829	4 ⁰ / ₀	23·256	86 ⁰ / ₀	4·65
1830	4 ⁰ / ₀	20.—	97 ⁰ / ₀	4·14
1830	4 ⁰ / ₀	31·440493	{ ke konversi obligací 5 ⁰ / ₀ ních (také 6 ⁰ / ₀ ních) a sice podle saz. 104 zl. 4 ⁰ / ₀ = 100zl. v 5 ⁰ / ₀ al pari od arcivévody Maxi- miliana	
1831	4 ⁰ / ₀	1·061816	{	
1835	3 ⁰ / ₀	40·553	75 ⁰ / ₀	4.—
1836	4 ⁰ / ₀	3·097	al pari od různých fondů	

Při výpůjčce v r. 1841 zavázala se vídeňská vláda svým věřitelům,**) že během 15 let žádnou půjčku výše úrokovanou nebude konvertovati. Tehdy totiž konverse 5⁰/₀, 6⁰/₀ (a 4¹/₂⁰/₀) byly zcela dobře možny, později by se byly podařily jistě al pari. Neboť již v r. 1841 byly 4⁰/₀ rakouské úpisy blízky paritními kursu. V Prusku (a také v Bavorsku) brzy potom byly 4⁰/₀ní dluhopisy al pari konvertovány na 3¹/₂⁰/₀ní.

Vedle těchto výpůjček byly ještě vydány loterní půjčky:

v roku	úroková míra	nominalně mil. zl.	emisní kurs
1820	bez úroků	20·8	100 ⁰ / ₀
1821	4 ⁰ / ₀	37·5	93 ¹ / ₃ ⁰ / ₀
1834	bez úroků	25.—	100 ⁰ / ₀
1839	bez úroků	30.—	100 ⁰ / ₀

V době od 1818—1847 byly tedy nové dluhy udě-
lány: 387 mil. zl. v 5⁰/₀ dluhopisech, 48 mil. zl. v 4⁰/₀ních
úpisech (kromě konvertované půjčky z r. 1830), 40·553

*) Dluhopisy 2¹/₂⁰/₀ní se čítaly 200 zl. 2¹/₂⁰/₀ní = 100 zl. 5⁰/₀.
Dluhopisů 2¹/₂⁰/₀ vydáno 49⁵/₈ mil. zl. čili 24¹³/₁₆ mil. zl. přepočítáno
na 5⁰/₀ní.

**) Tito věřitelé byli Rotschild, Sina, Arnstein a Eskeles,
kterým záleželo, aby se jejich úrokový důchod do budoucna neztenčil.

mil. zl. v $3\frac{0}{10}$ ních, $49\frac{5}{8}$ mil. zl. v $21\frac{0}{20}$ ních a 1133 mil. zl. premiových, k čemu přibýly dluhy před r. 1818 a slosovaný dluh starší uvedený v původní neztenčený úrokový důchod.

Stav dluhu v r. 1847 byl:

1. starý dluh 177 mil. zl. vídeňské měny s ročním úrokem 1515 mil. zl. konv. měny;

2. nový dluh přepočítaný na kapitál $5\frac{0}{10}$ 878764 mil. zl. konv. měny s ročním úrokem 439382 mil. zl. konv. měny, z kterých však 7484 mil. zl. se platilo umořovacímu fondu spravovanému zvláště, které se arci později po r. 1848 neplatily;

3. zbytky dluhů premiových, pokud nebyly splaceny.

*
*
*

Největší část dluhů společných monarchii pochází z poměrně krátké doby od r. 1849 až do r. 1866. Dluhy ty byly buď v papírové měně (do r. 1858 v konvenční, od r. 1858 v rakouské měně) nebo ve stříbře úrokovány, jen málokteré zněly na peníze zlatých měn (na libry sterlinku na př.). Všechny dluhy, které byly před r. 1848 vydány, byly prohlášeny za dluhy v papírové měně.

Podle měny a splatitelnosti lze rozdělití státní výpůjčky tohoto období takto:

I. Dluhy v papírové měně.

1. nevýpovědné a nesplacitelné v určité době.

rok	nominalní úr. míra obnos v mil. zl.	nominalní*) mil. zl.	emisní kurs	skutečné úrokov.	poznámka	
1849	4½%	71·2258	85%	5·29%	{ ke konsolid. nestá- lého běžného dluhu za doplatek 2½% mohla býti 5% obli- gace vyměněna za dvě 2½% téhož obn.	
1851 lit. A	5%	62·191462	95%	5·26%		
1852	5%	77·923225				
1851-2	2½%	28·4391	48·75%	5·13%		
nezadatelná půjčka 1866	5%	84·3	58·805%	8·50%		

*) zl. rozumějí se do r. 1858 v konv. měně, od toho roku v rakouské.

2. splatitelné v určité době

rok a jméno půjčky	nominalní úr. míra	nominalní obnos v mil. zl. *)	emisní kurs	skutečné zúrokov. **)
loterní z r. 1854	4 ⁰ / ₀	50.—	90 ⁰ / ₀	—
loterní z r. 1860	5 ⁰ / ₀	200.—	různý	—
loterní z r. 1864	bezúročná	40.—	95 ²⁸⁸ / ₀	—
ber. půjčka 1861	5 ⁰ / ₀	30.—	88 ⁰ / ₀	8·07 ⁰ / ₀
ber. půjčka 1864	5 ⁰ / ₀	25.—	87 ⁰ / ₀	8·27 ⁰ / ₀

II. Dluhy ve stříbrné měně.

[Tyto dluhy byly buď nesplacitelné nebo splacitelné podmíněně, ale poněvadž po r. 1868 byly vesměs prohlášeny za nesplacitelné, počítány zde z nich úroky, jako by byly nesplacitelné. Pouze půjčka rak. úvěrního ústavu pozemkového 150 mil. frs. byla i po r. 1868 splacitelná podle smluveného plánu a z té příčiny úrok z ní přesně vypočítán.]

1. Nesplacitelné v určité době

rok emise	nominalní úr. míra	nominalní obnos v mil. zl.	emisní kurs	skutečné zúrokování
1849	5 ⁰ / ₀	31·892439	ko splacení dlužných úroků a výher 100 zl.	—
1851 lit. B	5 ⁰ / ₀	18·4	v papírech (asi 82 ⁰ / ₀)	6·1 ⁰ / ₀
26/6 1854 národní půjčka	5 ⁰ / ₀	přes 611.—	prv. 95 ⁰ / ₀ pozd. 70 ⁰ / ₀	5·26 ⁰ / ₀ 7·14 ⁰ / ₀
1854	5 ⁰ / ₀	35.—	75 ¹ / ₂ ⁰ / ₀ 71 ³ / ₄ ⁰ / ₀	6·62 ⁰ / ₀ 6·97 ⁰ / ₀

2. Podmíněně splatné, později nesplacitelné
(od r. 1868)

rok a jméno půjčky	nominalní úr. míra	nominalní obn. v mil. zl.	emisní kurs	skutečné zúrokování
angl. půjčka 1852	5 ⁰ / ₀	35.— (= 3 ¹ / ₂ mil. £)	90 ⁰ / ₀	5·56 ⁰ / ₀
angl. půjčka 1859	5 ⁰ / ₀	60.— (= 6 mil. £)	67·56	7·40 ⁰ / ₀
angl. půjčka 1864	5 ⁰ / ₀	62·5	77·1 ⁰ / ₀	6·48 ⁰ / ₀
franc. půjčka 1865	5 ⁰ / ₀	146·938	61·25 ⁰ / ₀	8·16 ⁰ / ₀

*) zl. rozumějí se do r. 1858 v konv. měně, od toho roku v rakouské.

**) Zúrokování loterních půjček změnilo se později zavedenou daní jak kuponovou tak na výhry a proto se zde neuvádí. Co se tkne

3. Splatná v 91 pŕlletnŕch anuitách

			kurs	skutečné zŕrokování
pŕjčka rak. ŕv. 60 mil. zl. =				
ústavu 1865 = 150 mil. fr.	$5\frac{1}{2}\%$	nŕ	68·9%	8·55%

Je opravdu podivné, jak tato pŕjčka rak. ŕvěrnŕho pozemkového ŕstavu, ačkoli byla zajištěna hypotekárně na státnŕch statcích, vypadla pro stát nejhŕře, dráže ještě nežli pŕjčka uprostřed války v r. 1866 uzavřená. K tomu pŕjčku rak. ŕv. ŕstavu jedinou nestihl osud všech jiných pŕjček pŕed r. 1868 uzavřených, nebyla totiž podrobena ani danŕ kuponové aniž kterýmkoli jiným změnám a nesměla později ani býti konvertována. Čeho všeho dovedla obezřetná správa bankovního ŕstavu od státu dosŕci! Pŕjčka tato kromě toho je splácena až do dnes ve zlatě, kdežto všechny jiné dluhy tehdy v cizŕ mĕně uzavřené byly ŕrokovány ve stříbře a byly převedeny později ve dluhy ŕplně rovné dluhŕm v rakouské mĕně papŕrové.

K těmto dluhŕm pŕŕčistŕ dlužno ještě:

1. starší dluh slosovaný nebo znovu (z fondu umořovacího) v oběh uvedený od r. 1847 do 1868, kterému dostalo se původního neztenčeného požitku ŕrokového. Bylo tak nového $5\frac{1}{2}\%$ ŕrokováného dluhu stvořeno na 206 mil. zl.

2. Vyvazovací dluhy z poměrŕ poddanských, pokud šly na ŕčet státu, t. zv. „laudemialní“ odškodné ve výšŕ 69 mil. zl. podle stavu v r. 1868. Ostatní dluhy vyvazovací byly zemskými sice, ale stát k jednotlivým, jako na pŕ. k haličskému, bukovŕnskému a v jižních zemích musil značným podílem na ŕroky a splátky pŕŕpŕvatŕ.

3. Zbytky ŕelezničnŕch dluhŕ, z bývalého vlastnictví státnŕho na dráhách. Čelkem z nich na ŕčet monarchie do r. 1868 zbylo jen asi $2\frac{1}{2}$ mil. zl.

4. Nesŕročitelný dluh bance rakousko-uherské 80 mil. zl., který pŕŕpadl pouze na ŕčet Cislajtanie.

bernŕch pŕjček z r. 1861 a 1864 byly nestálým běžným dluhem, jelikož se splatily v pĕti letech od vydání.

5. Všechny státní papírové peníze, které po r. 1848 byly v oběh uvedeny a jichž suma nejvyšší později stanovena byla na 412 mil. zl.

Neběreme-li v úvahu značné dluhy neúročné (papírové peníze státní a dluh bance), jichž výše byla téměř 500 mil. zl., bylo po r. 1848 přidělováno **nových** súročitelných dluhů (dle stavu r. 1868):

nesplatitelných: ve stříbře 975 mil. zl.

v papírech 500 mil. zl.

a splatitelných: ve zlatě 58 mil. zl. (rak. úv. poz. ústavu)

v papírech přes 440 mil. zl.

Úrokový roční důchod z těchto dluhů byl: 40·97 mil. zl. ve stříbře, 34 mil. zl. v papírech a 3·20 mil. zl. ve zlatě.

Připočteme-li k tomu dluhy, které zbyly z doby před r. 1848, byl veškerý roční náklad na úroky v r. 1868 asi:

61·2 mil. zl. v papírech

41· mil. zl. ve stříbře

3·2 mil. zl. ve zlatě

} to již po zavedení kuponové daně 16⁰/₀.

K tomu nutno ještě připočísti velmi značné roční splátky na výhry půjček loterních.

Z tohoto tehdy zajisté obrovského břemene ročního připadlo na dluhy před r. 1848 udělané pouze asi pětina, kdežto na dluhy po r. 1848 nutno čítati nejméně $\frac{4}{5}$ všeho toho nákladu úrokového. Zajisté těchto 20 let finanční politiky (1848—1868) bylo nej-smutnější obdobím v našem hospodaření veřejném, které ani jindy nemůže býti příliš chváleno.

2. Všeobecný státní dluh rakouský (österreichische allgemeine Staatsschuld).

Veškeren státní dluh před r. 1867 — zvaný „všeobecným státním dluhem“ — byl zajisté míněn pro celou monarchii, třeba pro Uhry z něho nevynaloženo tolik, kolik by dle počtu obyvatel patřilo. Ale Uhři při vyrovnání nechtěli toho dluhu pro své země uznati a po dlouhých vyjednáváních převzali pouze po-